

Krzysztof Szpara

TURYSTYCZNA BAZA NOCLEGOWA W BIESZCZADACH WYSOKICH

Zarys treści: W opracowaniu przedstawiono i porównano stan bazy noclegowej Bieszczadów Wysokich w 1985 r. i 2000 r., a także wybrane zagadnienia z 2002 r. Zwrócono uwagę na liczbę obiektów i miejsc noclegowych (w tym sezonowych) w bieszczadzkich gminach. Zaprezentowano stopień koncentracji i wykorzystania bazy noclegowej. Podkreślono udział wiejskiej bazy noclegowej – w tym gospodarstw agroturystycznych. Zwrócono uwagę na problemy z uzyskaniem wiarygodnych danych statystycznych po 2003 r.

Słowa kluczowe: baza noclegowa, turystyka wiejska, Solina, Bieszczady.

Key words: lodging and accommodation facilities, rural tourism, Solina, The Bieszczady Mts.

1. Wstęp

Przed II wojną światową Bieszczady nie znajdowały się w centrum zainteresowań turystów. Były to góry niskie, niezbyt rozległe i przeludnione, a do tego słabo opisane w przewodnikach (Burghardt 1997). W okresie międzywojennym ważniejszym ośrodkiem letniskowo-turystycznym w tym rejonie były Sianki. W. Krygowski (1939) podkreśla jednak słabe zagospodarowanie turystyczne tej grupy górskiej, w tym szczególnie niedostatek szlaków turystycznych i schronisk górskich.

Do 1939 r. Bieszczady pozostawały w cieniu innych grup górskich (Zarzycki 1999) – Tatr i Pienin na zachodzie, czy Czarnohory na wschodzie.

Masowy ruch turystyczny w tym rejonie można było zaobserwować dopiero po 1952 r. (Zarzycki 1999). Stały się one wówczas bardziej przystępne po korektach granicy polsko-radzieckiej. Dla turystów polskich pozostały pewnym symbolem – substytutem utraconej w wyniku II wojny światowej Huculszczyzny.

Obecna baza noclegowa w Bieszczadach Wysokich powstawała znacznie później niż w innych częściach Karpat. Miały na to wpływ tragiczne wydarzenia po drugiej wojnie światowej, których kulminacyjnym punktem była akcja „Wisła”. Bieszczady opustoszały na wiele lat i stały się wtórnie dziczejącym regionem. Dopiero w latach

60. XX w. powstał Zbiornik Soliński – jedna z głównych atrakcji turystycznych regionu. Wybudowanie bieszczadzkich obwodnic umożliwiło lepszą penetrację terenu i docieranie do wielu odległych zakątków. Wówczas powstały też liczne obiekty noclegowe, które służą turystom do dzisiaj.

W opracowaniu wykorzystano dane statystyczne z 1985 r. i 2000 r. oraz informacje uzupełniające z 2002 r. Dostępne w oficjalnej statystyce dane z lat późniejszych są niepełne i nieporównywalne (publikowane według powiatów). Badania przeprowadzono według gmin, gdyż były to najbardziej dokładne jednostki, dla których można było uzyskać dane statystyczne.

Trzeba zaznaczyć, że obecnie uzyskanie wiarygodnych danych statystycznych dotyczących bazy noclegowej sprawia wiele trudności. Oficjalna statystyka nie obejmuje pokoi gościnnych i gospodarstw agroturystycznych. Dane na ich temat uzyskiwane w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego lub w Stowarzyszeniu „Galicyjskie Gospodarstwa Gościnne – Bieszczady” są niepełne. Zwykle ich liczba bywa zaniżona o kilkadziesiąt procent. Zobowiązane do prowadzenia ewidencji bazy noclegowej są urzędy gmin, ale wiele z nich w 2002 r., jak również w 2005 r. miało jedynie wybiórcze informacje na ten temat.

Od 2003 r. sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego zbiorowego zakwaterowania (tzw. KT-1) jest wypełniane raz w miesiącu, a nie jak do tej pory – cztery razy w roku. Ten dodatkowy obowiązek jest nagminnie zaniebywany przez gestorów. Wyrazem tego jest coraz mniejszy zwrot wypełnionych druków. Niektórzy kwaterodawcy twierdzą wręcz, że nie meldują swych gości i tym samym nie mają dokładnych danych na temat udzielonych noclegów. Według Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Rzeszowie brak danych był bezpośrednim powodem zmiany sposobu ich prezentacji: zrezygnowano z ich przedstawiania według gmin i dostępne są informacje tylko dla powiatów.

W ostatnich dwudziestu latach w bieszczadzkiej bazie noclegowej nastąpiły duże zmiany w zakresie wielkości, wykorzystania, a także udziału całorocznych miejsc noclegowych. Coraz większe wymagania klientów sprawiły, że gestorzy bazy noclegowej podnoszą standard obiektów. Dbają również o wydłużenie sezonu turystycznego.

2. Zakres przestrzenny badań

Badania obejmują Bieszczady Wysokie, które rozciągają się pomiędzy Przełęczą Łupkowską (640 m n.p.m.) oraz dolinami Osławicy i Osławy na zachodzie, a położoną już na terenie Ukrainy Przełęczą Użocką (852 m n.p.m.) oraz źródłami Sanu na wschodzie.

Analizę wykonano dla ośmiu gmin. Trzy z nich (Baligród, Lutowiska i Cisna) położone są w całości na terenie Bieszczadów Wysokich, a jedna (Solina) w większości (poza jedną wsią). Cztery pozostałe gminy (Czarna, Komańcza, Zagórz i Lesko) znajdują się na pograniczu Bieszczadów Wysokich i innych jednostek fizycznogeograficznych.

W południowej części badanego obszaru znajduje się Bieszczadzki Park Narodowy oraz będące jego otuliną Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy i Park Krajobrazowy Doliny Sanu.

3. Zmiany w bazie noclegowej w latach 1985-2000

Na badanym obszarze w 1985 r. istniało 51 ogólnie dostępnych obiektów noclegowych, w których przygotowano dla gości 5381 miejsc noclegowych (w tym 1009 całorocznych). W ówczesnej statystyce wyróżniano hotele, motele, domy wycieczkowe, pensjonaty, schroniska, zespoły ogólnie dostępnych domków turystycznych, schroniska młodzieżowe, kempingi, pola biwakowe, pokoje gościnne i inne obiekty o podstawowym przeznaczeniu nie związanym z turystyką, lecz wykorzystywane okresowo jako pomieszczenia dla turystów.

Pod względem liczby obiektów turystycznych dominowała gmina Solina (27,5%), a duży udział miały gminy: Lutowiska (17,6%), Cisna (15,7%) i Lesko (13,7%). Najwięcej miejsc noclegowych znajdowało się również w gminach Solina (53,1%) oraz Lutowiska (16,9%). Miejsca noclegowe wynajmowane przez cały rok stanowiły 18,8% ogółu (tab. 1).

W 2000 r. notowano już 112 obiektów noclegowych, w których oferowano 6489 miejsc noclegowych (w tym 3868 całorocznych). W statystyce wyodrębniono również kwatery agroturystyczne, czyli pokoje w budynkach mieszkalnych i budynkach gospodarczych, zaadaptowanych przez właścicieli gospodarstw rolnych do udzielania noclegów turystom. Pod względem liczby obiektów dominowała gmina Solina (33,9%), a w dalszej kolejności gminy: Cisna (17,0%), Lutowiska (15,2%) i Komańcza (11,6%). Najwięcej miejsc noclegowych oferowano w gminie Solina (41,1%), a także Cisna (17,9%) i Lutowiska (13,2%). Całoroczne miejsca noclegowe stanowiły już prawie 60% ogółu (tab. 1).

W latach 1985-2000 wzrosła o prawie 120% liczba obiektów noclegowych w Bieszczadach Wysokich. Najwięcej przybyło ich w gminach Komańcza (225%), Baliogród (200%), Solina (171,4%) i Cisna (137,5%). Zanotowano tam również o 20% więcej miejsc noclegowych. Różnicę tłumaczyć należy faktem, że w tym czasie utworzono wiele drobnych obiektów turystycznych. Należy pamiętać, że w latach 1996-2000 powstało ok. 60% wszystkich istniejących w 2003 r. w Bieszczadach Wysokich pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych. Zapewne przynajmniej część z nich została wykazana w oficjalnych źródłach statystycznych. Sytuację taką dodatkowo potwierdza fakt, że w 1985 r. przypadało średnio 105,5 miejsca noclegowego na obiekt (najwięcej w gminach Solina – 204,2 i Lutowiska – 101,2), a w 2000 r. już tylko 57,9 łóżka w każdym obiekcie (najwięcej w gminach Solina – 70,2 i Baliogród – 69,2).

Aby wyrazić stopień koncentracji udziału liczby miejsc noclegowych w Bieszczadach wyznaczono współczynniki koncentracji Pearsona (Wagner 2002).

$$K = \frac{1}{n} \left(n-1 - \frac{1}{50} \sum_{i=1}^{n-1} \tilde{p}_i \right)$$

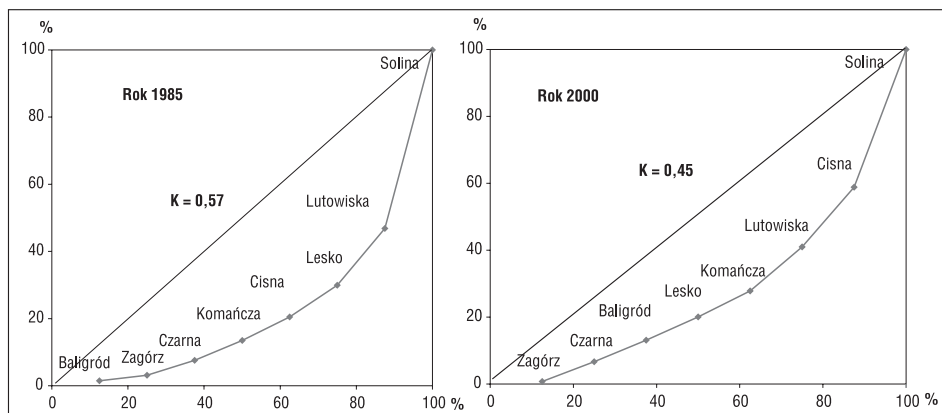
Dla 1985 r. wartość współczynnika jest wysoka ($K=0,57$), co świadczy o dużej koncentracji miejsc noclegowych (szczególnie w Solinie i Lutowiskach), natomiast dla 2000 r. była ona niższa ($K=0,45$), ale w dalszym ciągu wysoka (ryc. 1). Na jej obniżenie wpływ miało utworzenie wielu nowych miejsc noclegowych poza głównymi ośrodkami.

W latach 1985-2000 wyraźnie wzrósł udział całorocznych miejsc noclegowych (ryc. 2). Średnio w Bieszczadach zanotowano wtedy wzrost o 283,3%, ale w niektórych

Tab. 1. Obiekty i miejsca noclegowe w Bieszczadach Wysokich w latach 1985 i 2000
 Table 1. Lodging objects and accommodation places in the High Bieszczady Mountains in 1985 and 2000

Gmina/ region	Obiekty noclegowe						Miejsca noclegowe						% całorocznych do ogółem				
	1985			2000			1985			2000					1985 =	2000	
	n	%		n	%		n	%		n	%		n	%	100%	%	
			1985 =			100%			1985 =			100%			1985 =		
Solina	14	27,5	38	33,9	271,4	2 859	53,1	2 669	41,1	93,4	457	45,3	1 786	46,2	390,8	16,0	66,9
Cisna	8	15,7	19	17,0	237,5	378	7,0	1 160	17,9	306,9	118	11,7	485	12,5	411,0	31,2	41,8
Lutowiska	9	17,6	17	15,2	188,9	911	16,9	856	13,2	94,0	138	13,7	511	13,2	370,3	15,1	59,7
Komańcza	4	7,8	13	11,6	325,0	317	5,9	501	7,7	158,0	40	4,0	196	5,1	490,0	12,6	39,1
Lesko	7	13,7	9	8,0	128,6	508	9,4	454	7,0	89,4	185	18,3	374	9,7	202,2	36,4	82,4
Bałigród	2	3,9	6	5,4	300,0	80	1,5	415	6,4	518,8	48	4,8	295	7,6	614,6	60,0	71,1
Czarna	5	9,8	8	7,1	160,0	240	4,5	385	5,9	160,4	-	-	197	5,1	-	-	51,2
Zagórz	2	3,9	2	1,8	100,0	88	1,6	49	0,8	55,7	23	2,3	24	0,6	104,3	26,1	49,0
Bieszczady Wysokie	51	100,0	112	100,0	219,6	5 381	100,0	6 489	100,0	120,6	1 009	100,0	3 868	100,0	383,3	18,8	59,6

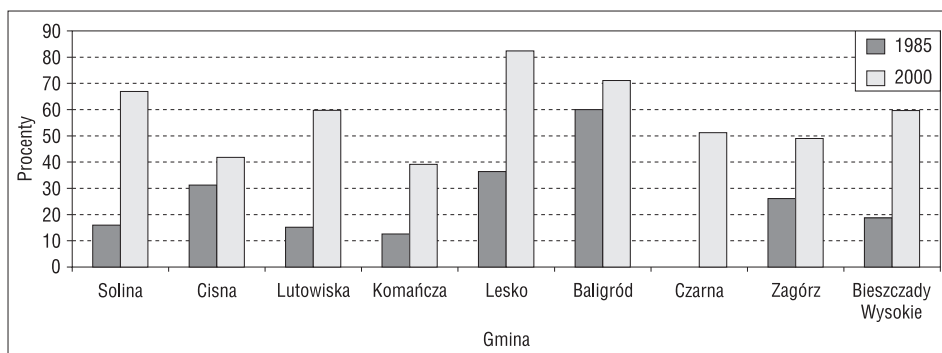
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (1986), *Baza noclegowa...* (2001).

Ryc. 1. Koncentracja miejsc noclegowych w Bieszczadach Wysokich w 1985 r. i 2000 r. (według gmin)

Figure 1. The concentration of accommodation places in the High Bieszczady Mountains in 1985 and 2000 (according to gminas)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (1986), *Baza noclegowa...* (2001).

Ryc. 2. Udział miejsc całorocznych w bazie noclegowej Bieszczadów Wysokich w 1985 r. i 2000 r.

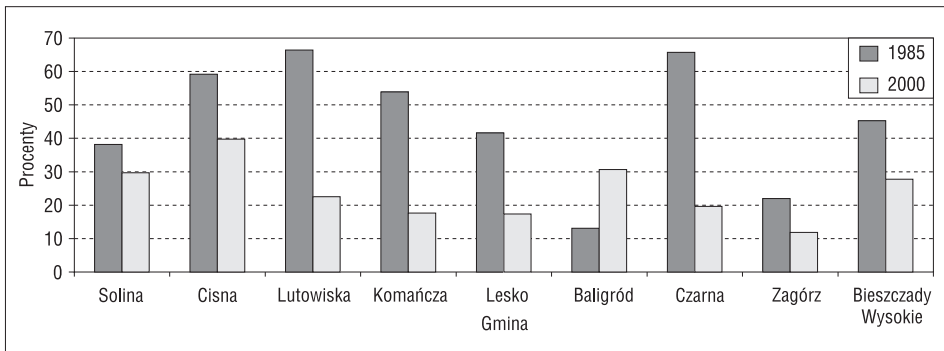
Figure 2. Accommodation places available all-year-round and their percentage in the total quantity of all lodging and accommodation facilities in the High Bieszczady Mountains in 1985 and 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (1986), *Baza noclegowa...* (2001).

gminach był on znacznie wyższy (np. w Baligródzie – ponad 500%) (tab. 1). Biorąc pod uwagę, że przyrost procentowy udziału całorocznych miejsc noclegowych był kilkakrotnie wyższy od przyrostu miejsc noclegowych ogółem, można stwierdzić, że znaczna część łóżek sezonowych została przystosowana do całorocznego użytku.

W tym okresie przybyło w Bieszczadach 1108 miejsc noclegowych ogółem, a równocześnie zwiększyła się o 2859 liczba łóżek wykorzystywanych przez cały rok. Stąd wniosek, że 1751 miejsc sezonowych zostało przystosowanych do funkcjonowania w ciągu całego roku. Tym samym umożliwiło to wydłużenie sezonu turystycznego.

We wszystkich bieszczadzkich gminach (oprócz Czarnej) zwraca również uwagę spadek stopnia wykorzystania bazy noclegowej. W 1985 r. była ona wykorzystana w 45,2%, zaś w 2000 r. zaledwie w 27,8% (ryc. 3). Miała na to wpływ ponad 280% wzrost liczby całorocznych miejsc noclegowych, podczas gdy udzielono tylko o 52,6% więcej noclegów.

Ryc. 3. Stopień wykorzystania bazy noclegowej w Bieszczadach Wysokich w 1985 r. i 2000 r.

Figure 3. The utilization degree of lodging and accommodation facilities in the High Bieszczady Mountains in 1985 and 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (1986), *Baza noclegowa...* (2001).

4. Turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w 2002 r.

W 2002 r. w na terenie gmin zaliczanych do Bieszczadów Wysokich znajdowało się 78 turystycznych obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania. Czekają na turystów 7790 miejsc do spania, w tym 4060 (52,1%) całorocznych. Prawie jedna trzecia omawianych obiektów znajdowała się w gminie Solina. Na jej terenie, głównie w otoczeniu Zbiornika Solińskiego, skupiało się prawie 60% wszystkich miejsc noclegowych w Bieszczadach Wysokich. Połowa z nich kwalifikowana była jako całoroczne miejsca noclegowe. W gminach Cisna i Lutowiska było ich odpowiednio 13,3% i 10,4%, na pozostałym obszarze mniej niż jedna piąta, a w gminie Zagórz tylko 0,6% (tab. 2).

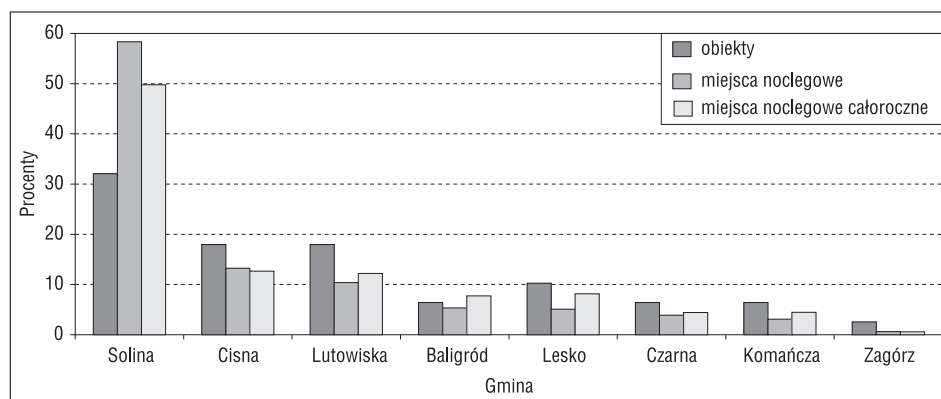
Oznacza to dużą koncentrację w okolicach Zbiornika Solińskiego obiektów dysponujących znaczną liczbą miejsc noclegowych. W pozostałych gminach odsetki te były bardziej wyrównane (ryc. 4).

Tab. 2. Turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania i miejsca noclegowe w Bieszczadach Wysokich w 2002 r.

Table 2. Lodging objects for tourist groups and accommodation places in the High Bieszczady Mountains in 2002

Gmina/ region	Obiekty noclegowe		Miejsca noclegowe				
			ogółem		w tym całoroczne		% całorocznych do ogółem
	[n]	[%]	[n]	[%]	[n]	[%]	[%]
Solina	25	32,1	4 545	58,3	2 021	49,8	44,5
Cisna	14	17,9	1 033	13,3	514	12,7	49,8
Lutowiska	14	17,9	808	10,4	495	12,2	61,3
Baligród	5	6,4	415	5,3	315	7,8	75,9
Lesko	8	10,3	395	5,1	331	8,2	83,8
Czarna	5	6,4	303	3,9	179	4,4	59,1
Komańcza	5	6,4	242	3,1	181	4,5	74,8
Zagórz	2	2,6	49	0,6	24	0,6	49,0
Bieszczady Wysokie	78	100,0	7 790	100,0	4 060	100,0	52,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (1986).

Ryc. 4. Zróżnicowanie wielkości bazy noclegowej w Bieszczadach Wysokich w 2002 r.

Figure 4. Quantitative variation in respect to the lodging and accommodation facilities in the High Bieszczady Mountains in 2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (2003).

Zanotowano wyraźny spadek (30%) liczby obiektów noclegowych w stosunku do roku 2000. Zapewne wpłynął na to fakt, iż od 2002 r. statystyki GUS obejmują wyłącznie turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania. Nie ujmują natomiast pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.

W tym samym okresie wzrosła o 20% liczba miejsc noclegowych, a tylko o 5% liczba miejsc całorocznych. Świadczy to o powstaniu niewielu obiektów, głównie z sezonowymi miejscami noclegowymi (np. kempingi, pola biwakowe). Potwierdza to fakt, że średnia liczba miejsc noclegowych na obiekt wzrosła o 72% (z 58 w 2000 r do 100 w 2002 r.). W tym samym okresie średnia liczba miejsc noclegowych w obiektach całorocznych wzrosła o 48% (z 35 do 52).

W gminie Solina w samym Polańczyku sanatoria „Dedal”, „Ela” i „Solinka” oferują po 140-170 miejsc noclegowych, a sanatorium „Plon” nawet 230. Ponadto Ośrodek Wypoczynkowy MSWiA „Jawor” dysponuje 184 analogicznymi miejscami, a Ośrodki Wypoczynkowe „Szymon” i „Relavia” mają odpowiednio 165 i 100 miejsc noclegowych. Spośród innych ważnych obiektów noclegowych warto wymienić Ośrodek Wypoczynkowo-Rehabilitacyjny „Caritas” w Myczkowcach (380 miejsc), położony malowniczo na półwyspie Jawor – Wojskowy Zespół Wypoczynkowy „Jawor” (518 miejsc) czy Dom Wypoczynkowy „Halicz” w Solinie (400 miejsc).

Ryc. 5. Plan Centrum Konferencyjno – Rekreacyjnego „Czarna” w Czarnej Górzej

Figure 5. Plan of the “Czarna” Conference and Recreation Centre in Czarna Góra

Źródło: Centrum Konferencyjno-Rekreacyjne „Czarna”, www.ckrzarna.pl, z dnia 15 stycznia 2006 r.

Spośród największych obiektów noclegowych w Bieszczadach Wysokich, zlokalizowanych poza gminą Solina, należy wymienić Hotel Górski PTTK w Ustrzykach Górnych (113 miejsc noclegowych) i Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy „Bystre” w Bystrem k. Baligrodu (150 miejsc).

Najnowocześniejszym i najbardziej komfortowym w regionie jest Centrum Konferencyjno-Rekreacyjne „Czarna” w Czarnej Górzej (ryc. 5). Dysponuje ono ponad 80. miejscami noclegowymi w hotelu (w tym 35 dwuosobowych pokoi i 6 ekskluzywnych apartamentów). W lecie 2003 r. przeprowadzono konkurs, organizowany przez Podkarpacką Regionalną Organizację Turystyczną. „Czarna” znalazła się w gronie trzech najlepszych ośrodków wypoczynkowych w województwie podkarpackim (*Centrum... 2006*).

W 2002 r. prawie połowa całorocznych miejsc noclegowych w Bieszczadach Wysokich znajdowała się w granicach gminy Solina. (w gminie Zagórz było ich zaledwie 0,6%). Trzeba jednak zaznaczyć, że całoroczne miejsca noclegowe stanowiły tylko 44,5% wszystkich miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na terenie gminy Solina. Wpływa na to pojemna sezonowa baza noclegowa związana ze Zbiornikiem Solińskim. Zaliczyć do niej można m.in. camping „Jawor” w Solinie (2000 miejsc), czy pole namiotowe „Energetyk” w Solinie (1500 miejsc). W innych gminach odsetek całorocznych miejsc noclegowych był znacznie większy

i sięgał prawie 84% w przypadku Leska oraz ok. 60-76% w Czarnej, Lutowiskach, Komańczy i Baligrodzie (tab. 2).

Średnio w Bieszczadach Wysokich w 2002 r. przypadało 3,9 miejsc noclegowych na km², w tym 2 całoroczne. Największe zagęszczenie występowało w gminie Solina – 24,7 miejsc noclegowych/km², a najmniejsze w gminie Zagórz – zaledwie 0,3 miejsc noclegowych/km². Na 10 tys. ludności przypadało na badanym obszarze 1782,2 miejsc noclegowych ogółem, w tym 928,8 całorocznych. Wartości dla poszczególnych gmin były i w tym przypadku bardzo zróżnicowane - od 8815 miejsc noclegowych ogółem (3919,7 całorocznych) w gminie Solina po 39,3 (19,2 całoroczne) w gminie Zagórz (tab. 3). W tym samym roku na 10 tys. ludności przypadało w województwie podkarpackim 109,5 miejsc noclegowych, a w skali całego kraju 155,7 miejsc noclegowych.

Tab. 3. Gęstość bazy noclegowej w 2002 r.

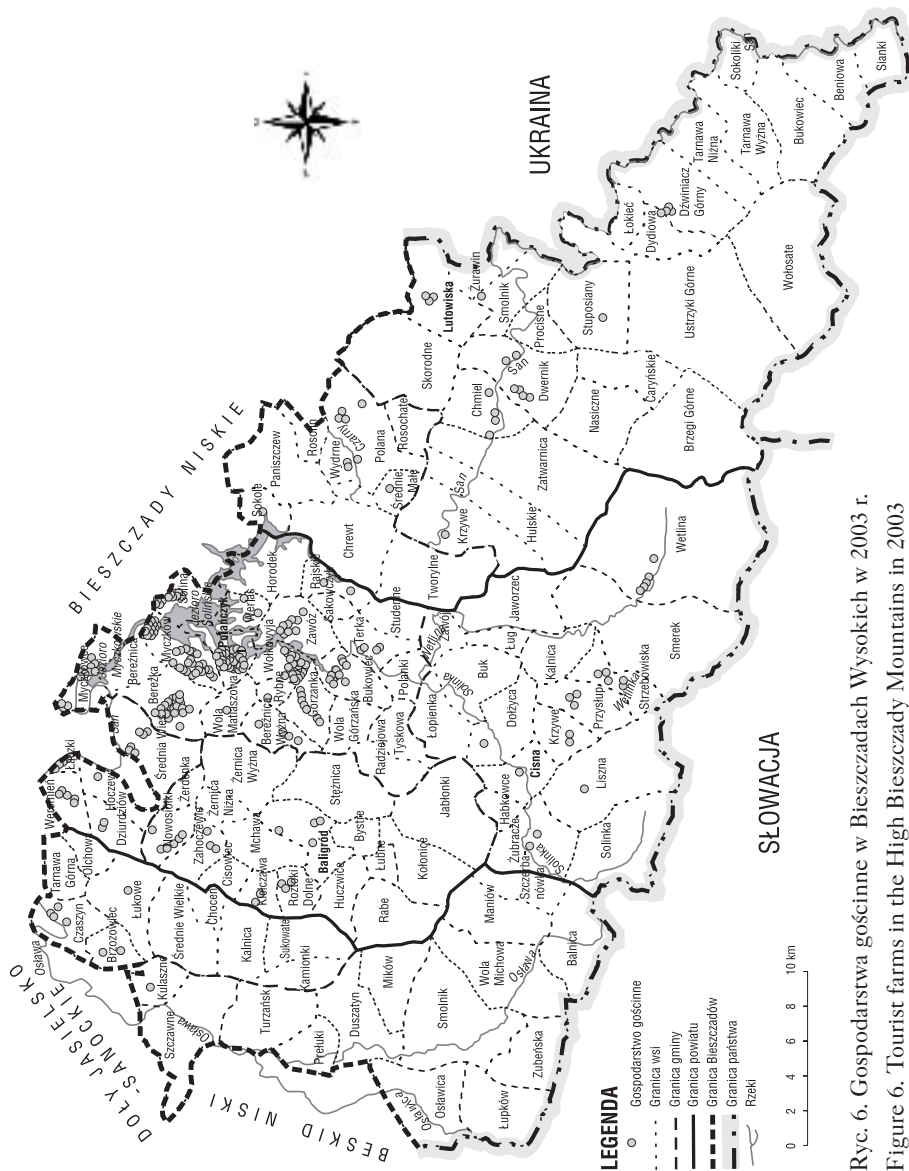
Table 3. Density of the lodging and accommodation facilities in 2002

Gmina/ region	Powierzchnia		Mieszkańcy		Gęstość zaludnienia [os./km ²]	Gęstość bazy noclegowej			
	[km ²]	[%]	[osoby]	[%]		[miejsca noclegowe /km ²]		[miejsca noclegowe / 10 tys. mieszkańców]	
						ogółem	całor.	ogółem	całor.
Solina	184	9,1	5 156	11,8	28,0	24,7	11,0	8 815,0	3 919,7
Cisna	287	14,2	1 654	3,8	5,8	3,6	1,8	6 245,5	3 107,6
Lutowiska	476	23,6	2 239	5,1	4,7	1,7	1,0	3 608,8	2 210,8
Baligród	158	7,8	3 216	7,4	20,4	2,6	2,0	1 290,4	979,5
Czarna	185	9,2	2 364	5,4	12,8	1,6	1,0	1 281,7	757,2
Komańcza	455	22,6	5 143	11,8	11,3	0,5	0,4	470,5	351,9
Lesko	112	5,6	11 462	26,2	102,3	3,5	3,0	344,6	288,8
Zagórz	160	7,9	12 476	28,5	78,0	0,3	0,2	39,3	19,2
Bieszczady Wysokie	2 017	100,0	43 710	100,0	21,7	3,9	2,0	1 782,2	928,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny...* (2003).

Nie ujęte w oficjalnej statystyce pokoje gościnne i gospodarstwa agroturystyczne stanowią pokaźną część bazy noclegowej Bieszczadów Wysokich. W toku badań przeprowadzonych w latach 2002 i 2003, na terenie 120 wsi zidentyfikowano 284 gospodarstwa rolne udzielające noclegów. Oferowały one prawie 3,5 tys. łóżek. Stanowi to prawie jedną trzecią wszystkich miejsc noclegowych w Bieszczadach (ryc. 6).

Obiekty te były zlokalizowane w obrębie 47 wsi. Najwięcej znajdowało się w Polańczyku (13%), a także w Wołkowi, Solinie, Myczkowie i Berezce. Były one wyraźnie skoncentrowane na obrzeżu zachodniej części Zbiornika Solińskiego (69%), a także – w mniejszym stopniu – we wsiach położonych na północ od Baligrodu, we wschodniej części Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego oraz w Parku Krajobrazowym Doliny Sanu (Szpara 2005).

Ryc. 6. Gospodarstwa gościnne w Bieszczadach Wysokich w 2003 r.

Figure 6. Tourist farms in the High Beskids Mountains in 2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań terenowych (2002 i 2003 r.).

W prawie 90% tego typu obiektów przygotowano dla letników pokoje gościnne. W co piątym – wykorzystano dla potrzeb turystycznych samodzielny dom dla gości. Najbardziej pojawiały się w ofercie pola namiotowe lub kempingi (prawie 16%) oraz domki letniskowe (prawie 15%).

W połowie ankietowanych przez autora gospodarstw gościnnych przeznaczają się dla letników 4-5 pokoi, a w prawie 28% z nich 2-3 pomieszczeń. Niewiele osób (22,1%) zadeklarowało wynajem więcej niż pięciu pokoi, choć notowane były gospodarstwa oferujące letnikom dziesięć, dwanaście, a nawet piętnaście pomieszczeń noclegowych.

W sumie prawie 78% respondentów deklaruje, że nie przeznaczają dla letników więcej niż pięciu pokoi. Przy takiej liczbie udostępnianych pomieszczeń, rolnik-kwaterodawca jest zwolniony z opodatkowania dochodów z tytułu ich wynajmowania. Jednak w czasie prowadzonych badań terenowych wielokrotnie stwierdzono, iż dane te są przez ankietowanych zaniżane. Tylko nieco ponad 20% respondentów przyznało, że przeznaczają dla turystów powyżej pięciu pokoi.

Zwykle w gospodarstwach rolnych w Bieszczadach Wysokich, w których prowadzona jest działalność turystyczna, czeka na gości 6-10 miejsc noclegowych. W żadnym obiekcie nie oferowano mniej niż czterech łóżek, a w jednym z nich nawet trzydzieści. Dodatkowo prawie zawsze istnieje możliwość postawienia namiotu.

5. Zakończenie

Podsumowując trzeba zwrócić uwagę na zdecydowaną dominację otoczenia Zbiornika Solińskiego pod względem wielkości bazy noclegowej. Zlokalizowane są tam obiekty duże – liczące po kilkaset miejsc noclegowych, ale dotyczy to również wiejskiej bazy noclegowej – w tym gospodarstw agroturystycznych. Tam też skoncentrowana jest znacznej wielkości sezonowa baza noclegowa (np. kempingi).

Duży, choć słabo udokumentowany w oficjalnych źródłach statystycznych, jest udział pokoi gościnnych i gospodarstw agroturystycznych. Większość z nich powstała z końcem lat 90., ale w dalszym ciągu tworzone są nowe miejsca noclegowe.

Zapewne w przyszłości będzie można odnotować niewielkie rozproszenie bazy noclegowej. Obecnie prowadzonych jest kilka inwestycji (np. w okolicach Wetliny). Jednak w dalszym ciągu to Zbiornik Soliński będzie głównym magnesem przyciągającym rzesze turystów. Utrzyma się również zapewne tendencja do tworzenia całorocznej bazy noclegowej, a tym samym do wydłużenia sezonu turystycznego.

Literatura

Baza noclegowa w województwie podkarpackim w 2000 r., 2001, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów.

Burghardt A., 1997, *Bieszczady Władysława Krygowskiego*, Wierchy, 62, 37-52.

Centrum Konferencyjno-Rekreacyjne „Czarna”, www.ckrczarna.pl

Krygowski W., 1939, *Gospodarka turystyczna w Karpatach*, Wiadomości Ziemi Górskich, 6, 2-6.

Rocznik Statystyczny województwa krośnieńskiego 1986, 1986, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Krośnie, Krosno.

Rocznik statystyczny województwa podkarpackiego 2003, 2003, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Rzeszów.

Szpara K., 2005, *Wybrane problemy rozwoju turystyki wiejskiej w Bieszczadach Wysokich*, [w:] Z. Kryński, E. Kmita-Dziasek (red.), *Turystyka wiejska a rozwój i współpraca regionów*, Prace Naukowo-Dydaktyczne Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Krośnie, 15, Materiały Sesji Naukowej zorganizowanej w ramach XI Ogólnopolskiego Sympozjum Agroturystycznego, Iwonicz-Zdrój, 27-29 września 2005, Krosno, 127-138.

Turystyka w województwie podkarpackim w 2004 roku, 2005, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów.

Wagner W., 2002, *Podstawy metod statystycznych w turystyce i rekreacji*, Wyd. AWF Poznań.

Zarzycki K., 1999, *25 lat Bieszczadzkiego Parku Narodowego (1973-1998) – trudne początki*, Roczniki Bieszczadzkie 1998, 7, 17-36.

Tourist lodging and accommodation facilities in the High Bieszczady Mountains

Summary

The paper presents a comparative study of the state of lodging and accommodation facilities in the High Bieszczady in the years 1985 and 2000, as well as some selected problems which appeared in the year 2002.

In 2000, there were 112 accommodation facilities in the High Bieszczady, offering 6489 places to stay overnight (3868 of them were offered all-year-round). The majority of those overnight places were offered in the following gminas (communities): Solina (41.1%), Cisna (17.9%), and Lutowiska (13.2%). The percentage of accommodation places offered all-year-round constituted almost 60% of the total quantity of the lodging and accommodation facilities.

During the years 1985-2000, the quantity of facilities in the High Bieszczady grew by almost 120%, and the highest increase in the percentage was reported in the gminas of Komańcza (225%), Baligród (200%), Solina (271.4%), and Cisna (237.5%). There was also a 20% increase in the number of beds offered. This situation makes it possible for us to assume that very many small tourist objects have been erected within the studied area. Moreover, during the years 1996-2000, as much as 60% of all guest-rooms and farm type lodgings were created here if compared with their quantity in the High Bieszczady in 2003. In 1985, there were 105.5 beds in average to one accommodation facility, whereas in 2000, only 57.9 beds.

In the years 1985-2000, the percentage of beds offered all-year-round grew by more than 280%. It was possible because over 1700 seasonal accommodation places were changed into all-year-round places. Owing to this change, the tourist season could be prolonged.

Krzysztof Szpara

Katedra Turystyki i Rekreacji

*Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
Rzeszów*